

Пад дзяржаўніцкім съягам БНР

(Заканчэнне з 1-ай балону)

Гэты кароткі й фрагментарычны агляд пройдзеных беларускім народам гісторычных этапаў ускрывае перад намі дзве вельмі важныя і цікавыя мэманты. Папершы, гэта тое, што спасаюць народу, які ў сілу гісторычных абставінў стравілі сваю свабоду, беларускі народ апінуўся бадай што ў найгоршым, здаваўся-б, зусім безнадзеіным і бязвыходным палажэннем. З народу дзяржаўна творчага і культурна развязата ён склаўся да ролі пасынку энтаграфічнае масы. Ягона паўная нацыянальная съмерць здаваўся імінчым.

З другога-ж боку, гэты народ, калі і для яго зас্বітала зара адраджэння, за кароткі час выявіў столькі жыццёвых сілаў, творчых здолнасцяў, духовага гарту і прагненія, што ў пэрыйдзе развалу царскай расейскай імперыі ў 1917 годзе, разам з іншымі, больш шчасливымі і болей прыгатаванымі народамі гэтае імперыі, горда ўзыходзіў на шлях сабскага дзяржаўнага жыцця. Ён абвесьціў сваю дзяржаўную незалежнасць, на кароткі час стварыў собскую дзяржаўнасць, за яе змагаўся і змагаецца аж да апошняга часу за яе аднаўленне.

Такое шыбкае нацыянальнае адраджэнне беларускага народу і ня менш шыбкае развязвіцьце ягонае палітычнае думкі выклікае сядр многіх чужих даследавальнікаў беларускую проблему няўпэўненасць што да сілы й палітычнае накіраванасці беларускага нацыянальна-вызваленія руху. Многія з іх ставяць перад сабою пытанні: ці беларускі народ узапраўды імкненіца да собскага дзяржаўнага незалежнага жыцця й адараўненія да Расеі, ці, наадварот, апрача культурнай ды можа самаўрадавай аўтэнтыкі ў межах адзінай і непадзельнай «матушкі Расеі», нічога болей для сябе не жадае. Гэты апошні пагляд налагаюцца прышчапіць на Захадзе імпрыялістична настроеныя расейскія эмгранты, пераконаючы Захад, што ідэя дзяржаўнай незалежнасці Беларусі збліжаеца чужой для беларускага народу, як штучна створаная жменькай сопаратычна настроенай беларускай інтэлігенцыі.

Але на гэтае карынтыннае пытанніе найлепшыя і найпраўдзівейшыя даў адказ сам беларускі народ, які такі, а ня толькі ягонае інтэлігенцыя. Бяспречны для нас факт, што творцом і пазнейшым аўторынкам Акту 25 Сакавіка быў якраз сам беларускі народ, што ідэя дзяржаўнасці зьяўляюца неадлучнай арганічнай часткай ягоных духовых імкненій, пацвярджаючы многімі мемантамі, над найважнейшымі з якіх ко-ратка на канчатках задзержыўся.

1. Акт 25 сакавіка 1918 году, якім абвя-шчылася аб разрыве дзяржаўных сувязяў з Расеі і пракламавалася дзяржаўная незалежнасць Беларускай Народнай Рэспублікі, быў выражэннем вольнае волі беларускага народу, быў актам, юрыдычна сіла якога быўспречная. Вялікая Беларуская Рада, якія задзіноч-вала тады ўсе беларускі нацыянальныя арганізаціі й палітычныя партыі, паста-навіла склікаць у Менску ў сінегажані 1917 году Першы Усебеларускі Кангрэс, зложыны з выбраных дэмакратычным спосабам дэлегатаў беларускага народу з усіх этнографічных тэрыторый Беларусі. Мэтаю Кангрэсу было выражэнне ў той бурлівы час далешаша лёсу беларускага народу і ягонае дзяржаўной будучыні. На Кангрэс, які распачаўся ў Менску 18 сінегажані 1917 году, зехалася з усіх Беларусі 1 872 дэлегатаў, з якіх 1 167, што былі выбраны насељніцтвам, мела права пастанаўляючага голасу, а толькі 703, што выбраны мандатай ня мелі, карысталася голасам дарадчым. У сваёй рэзоляцыі Кангрэс выскказаўся за дзяржаўную незалежнасць Беларусі. Але ў вадказ на гэтае бальшавікі, якія ўжо тады кантроліравалі Беларусь, 30 сінегажані разагнали Кангрэс фізічнай збройнай сілай. Але назаўтрае 31 сінегажані Кангрэс сабраўся ў поўным сваём складзе ў іншым месцы, дзе перадаў свае паўнамоцтвы аж да часумагчымых вольных выбараў у Беларусі абраўнай рэгіёнамі сваёй Радзе. Вось-ж аэта Рада Кангрэсу, перайменаваўшыся потым у Раду Беларускай Народнай Рэспублікі ды абраўнайчыся на дацены ёй Кангрэсам неабмежаваны паўнамоцтвы, 25 сакавіка 1918 году абвесьціла Беларусь вольнай незалежнай дэмакратычнай рэспублікай і заяўляла аб разрыве ўсіх дзяржаўных сувязяў з Расеі.

З вышэйшага бачым, што юрыдычнае сіла Акту 25 Сакавіка збліжаеца блас-спрочная, тым болей, што пасыль гэтае, шэсцьць ўрэпейскіх дзяржаваў вызначалі сувэрэнасць Беларусі «дэ ўроў»: Украіна, тры Балтыскіх дзяржаваў, Фінляндія, І Грузія. Чэхаславацьчына, Турацьчына, Аўстрыя і Нямеччына (пасыль дэтранізацыі кайзера Вільгельма) вызначалі БНР «дэ факто».

2. З першых дзён арганізаціі мясцовых воргану БНР беларускі народ ахвотна ім падпрадкаўваўся, уключыўшы ў актыўнае з імі супрацоўніцтва і, што значаўшы, масава выступіў на збройнае сіламагаць на вібароне Беларускай Народнай Рэспублікі. Калі бальшавіцкая армія акупавала Беларусь, на ўсій беларускай тэрыторыі пачалі ўспыхваць антыбальшавіцкія народныя паўстанні. Некаторыя з іх наслілі стыхійныя характар, бязъясна абавязаныя мэты, але многія, якія прыкладам, наўяўлікіе і наўсяднікіе на эміграцыі нельга навет выабразіць тэй ці іншай беларускай арганізаціі або партыі, нельга сабе прастаўіць тэй ці іншай саліднейшай беларускай арганізаціі, у вяснову якіх на быў-б паложаны ідэя дзяржаўнай незалежнасці. Навет розныя беларускія апартуністичныя ўгрупаванні, інсільвіраваныя чалавікі для дывэрсыйных мэтаў ворагамі беларускай дзяржаўнасці, высьцяўляюць у сваіх праграмах незалежніцкія прынцыпы Акту 25 Сакавіка, добра ведаючы што бяз гэлага арганізаціі іхнай будзе згары асуджаная на правал.

Ідэя дзяржаўнай незалежнасці Беларусі сталася такім чынам арганічнай часткай душы беларускага народу, ягоным рухаючай сілай, ягоным нахіненнем і ягоным канчальным мэтай. А ў гэтым ляжыць найбольшыя зарука, што ідэя беларускай дзяржаўнай незалежнасці, як і кожная вялікая й жывая ідэя, раней ці пазней затрымфуе над сілаю накіднымі беларускому народу хвальшыўмі дзяянямі і станеца дакананым фактам.

Язep Карапеўскі

Няма падставау да пэсымізму

(Заканчэнне з 1-ай балону)

халоднае вайні не змаглі з іх вывець настыгага прадмесця дуку.

д) Узрост камуністычнае небясьпекі і сувязі з гэтым разгорнутая псыхалі-

чычная вайна магла-б разназадыць ад-

крыць Амэрыканцам вочы на нацыя-

нальныя праblemsы ў СССР, калі-б іншо-

и СССР былі пазакладаныя шматлікія

установы, іншытытуты і сімінары і пры

ўніверсітатах ці як самастойныя адзін-

кі. Кіраўнікамі-ж у іх ці прынамісі

справа ў гэтым съвяtle калі не прад-

стаўлеца трагічна, дык што найменш

е́сьць падставы на пэсымізм. Вось-ж

а пэсымізм не зумішы на ўвагу хачы-б

сказанае ў вапошнім пункце, мы

маем моцныя падставы на тое, каб ду-

маць, што Амэрыканцы чым далей, тым

бóльш будуть падрабязна ўгледацца ў

весьмі аспекты й галіны міжнароднага

відніку — у іхніх праграмах і даследван-

іхніх праblemsах і наўяўлікіх амбіт-

ы. А тады напэўна на змогуць амбіт-

ы мокія падставы на тое, каб ду-

маць, што Амэрыканцу цягніць супак

зразумець такое зъявішча: ён як можа

сабе ўяўіць, як амэрыканскі наукаўец

хочы-бы сабе й расейскага паходжання,

можа наувакову працы дапускаць тэн-

дэнцыйнасць для абароны расейскіх

народы, якія маюць на гэта дас-тава-

нства, і якія даказаўшы на пэсыміз-

ме. У сувязі з гэтым вялізарнай і адказ-

най ролі, якія ўзваліліся на іх так

сі даказаўшы Амэрыканцам, што ён Пал-

акі, калі не хадеў быць прымусова

рэп-траваны; сіння-ж наадварот, Амэ-

рыканцы, хоць і стаяць на «непрадра-

шэнстве», прызнаюць аднак Беларусу

як націю.

У краіне, дзе ўрад мусіць лічыцца з

публічнай апініяй, цяжка праводзіць

раптуючы палітычны зъманы, на якія

мае ўплыў гэта апінія. Камуністычную

партию можна будзе толькі тады забара-

ніць, якія ўжо гаворыць на ўзроўні

шматлікіх даследваніяў.

У краіне, дзе ўрад мусіць лічыцца з

зъманы, на якія мае ўплыў гэта апінія.

Камуністычную парытуэт

зъману, на якія мае ўплыў гэта апінія.

Камуністычную парытуэт

зъману, на якія мае ўплыў гэта апінія.

Камуністычную парытуэт

На шляху да самагубства

Аб будучыні можна пісаць парознаму. Можна расказаць, што здарыцца ў тым іншым годзе, або можна перанесьціся думкамі на пэўную колькасць гадоў наперад і пасыльца падзея, што здарыцца ў 1954—1964 гг. Сытуацыя-ж гэтае

задзіннікі ўспышыла ў гэтым прэзыдэнцкім зъмані, на якія ўжо не Саветы, але Амэрыкія

катэгорычна дамагалася зъманічніні ў сімвалічнай атамнай атамнай

шматлікіх даследваніяў, што зъманічніні ў сімвалічнай атамнай атамнай

шмат

Выазы Беларусаў на цаліну

У першай падзіліне мінулага году газета «Советская Белоруссия» часта зъмінчала аб'явы кіраўніцтва перасялення Міністэрства сельскай гаспадаркі БССР. У аўбах з заклікалася Беларусы да переселення ў Карэла-Фінскую рэспубліку на лясных працы. Зъмінчала аб'явы з запросінамі перасяленца таксама ў калгасы Краснавскага краю, у Кемераўскую, Акмянскую вобласці і іншых далёкіх мясцовасці Сібіру й Казахстану.

Вось-жо 7 ліпеня 1954 году начальнікі кіраўніцтва пересялення Міністэрства сельскай гаспадаркі БССР Сямёнаў зъмінчыў у «Советской Белоруссии» вялікі артыкул. Пахвалішь савецкі патрыятызм дабрахвотніцтва, якія на заклікі камуністычнай партыі ўжо выехалі на асвоеніе цаліны і заляжных земляў, Сямёнаў перайшоў да пропаганды, каб Беларусы пересяляліся ў Сібір і Казахстан.

Каб больш зацікаўшы беларускіх калгаснікаў, Сямёнаў у артыкуле зъмінчыў два вынікі з лістоў калгаснікаў Сібіры, ні сам Сямёнаў у артыкуле нічога не паведаміў, як на новых землях задавальняючы мінімальная патрэбы людзей. Ці можа калгаснік з своею прадпрыемствамі наўбыць жывёлы і будаўніцтва. Навет калгасы забавізаны выдаць на сям'ю паўтара цэнтнара збожжа або мукі да новага ўраджаю, якія павінна быць звернуты на тутароў калгасу.

Аднак ні сібіракі калгаснікі, ні суродзіцы-Беларусы, якія ўжо апінуліся ў Сібіры, ні сам Сямёнаў у артыкуле нічога не паведаміў, як на новых землях задавальняючы мінімальная патрэбы людзей. Ці можа калгаснік з своею прадпрыемствамі наўбыць жывёлы і будаўніцтва.

Навет калгасы забавізаны выдаць на сям'ю паўтара цэнтнара збожжа або мукі да новага ўраджаю, якія павінна быць звернуты на тутароў калгасу.

Аднак ні сібіракі калгаснікі, ні суродзіцы-Беларусы, якія ўжо апінуліся ў Сібіры, ні сам Сямёнаў у артыкуле нічога не паведаміў, як на новых землях задавальняючы мінімальная патрэбы людзей. Ці можа калгаснік з своею прадпрыемствамі наўбыць жывёлы і будаўніцтва.

Яшчэ больш выразна, чым Сямёнаў, выказаўся аб перасяленіі начальнік перасялення СССР Чарамушкін. «Правда» за 3 верасьня мінулага году зъмінчыла яго артыкул. Чарамушкін без асаблівых разважанняў адзначыў, што зъяўляецца безакладна неабходнасць папаўнення рабочай сілай рэйнава асвоенія цаліны. Больш того, Чарамушкін знайшоў, што ў заходніх частках СССР, куды аднесена і Беларусь, ёсьць шмат лішніх працоўнай сілы. Вось з гэтых рэйнава злискамі пракоўнай сілі і будзе праводзіцца перасяленне на цаліну ў широкіх памероў. Аб перасяленіі, пісаў Чарамушкін, ужо распрацаўшы падрабязныя пляны.

Не Чарамушкін і Сямёнаў устанаўлююць тэрыторыі, у якіх «шмат лішніх пракоўных рук». Беларусы была ареною двух апошніх войнаў. Дзесяткі тысяч прымусова выслененых Беларусаў на ўсход у першую сусветную вайну на ўбачылі больш сваёй бацькаўшчыны. Сотні тысяч загінулі ў часы розных вайнаў. Аб перасяленіі, пісаў Чарамушкін, ужо распрацаўшы падрабязныя пляны.

Трэба сказаць, што дзесяцігадовая практика Захаду, а прынамсі Амерыканцаў, мусіла бути дастактова пераканацца, што шлях «мірнага сусідаванія» з камунізмам з'яўляецца нічым іншым, як шляхам да самагубства.

A. Г.

На шляху да самагубства

(Заканчэнне з 2-й балоне)

Ясна, што ў пракоўтвы сяняня мала ю верыць. Але тым на менш, калі мы пераглядзім падзеі апошніяга дзесяцігодзідзя, усе вынікі яхоладнае вайны й г.зв. «мірнага сусідаванія» двух блёкаў, савецкую палітычную тэктыку й ейную ўдачы ў змаганні з заходнім събетам, дык у гэтым съявлі, будучыня съвету ў наступным дзесяцігодзідзі прадстаўлена аўтарам вельмі реальна й лягчна. Зразумела, гэтак эвалюцыя мягчымая толькі пры ўмове, калі заходні събет на зъменіць сваю палітыкі, г.зн. калі канчаткова пойдзе шляхам «сусідаванія», што зрэштой Німээр і меў на ўвазе, гвароўчы альбо гэтым ужо ў загалоўку свайго артыкулу.

Трэба сказаць, што дзесяцігадовая практика Захаду, а прынамсі Амерыканцаў, мусіла бути дастактова пераканацца, што шлях «мірнага сусідаванія» з камунізмам з'яўляецца нічым іншым, як шляхам да самагубства.

A. Г.

ЮРКА ВІЦЬБІЧ

Плыве з-пад Святое гары Неман

(Прадзяг)

У самым цэнтры Вокаўскага Лесу знаходзіцца горад Белы. Прывізчынне, што ягоны назоў адбівае наш сучасны нацыянальны назоў, ня вытрымлівае крытыкі. Упяршыню ў гісторыі горад прыгадаўшы, як Белы яшчэ за часоў Альгерда, гэта значыцца тады, калі іншыя народы нас і мы самыя сябе манавалі вылучна Ліцьвінамі. Магчыма, што Белы набыў сваё імя ад рэчкі Белай, якая ўцякае ў ім у раку Вобщу, прыток Мяжы. Паводле паданьня, горад спачатку хадзелі закласцы на месцы цяперашняга сяла Вярхоўя, але паводковы змыла зь берагу ўсё падрыхтавана для пабудовы і там, дзе яна гэтава падрыхтавана зноў выкінула на бераг, узынікнуў сучасны горад. Можа да перасялення спрычынілася не паводка, а то-ж самае ўцякацца жыхароў, як і ў Дзьвінску. Сяло Вярхоўе вядомае з сваіх старадаўніх капальняў вапны, якая пазней цалкам ішла адсюль на пабудову смаленскіх сцяняў. Таму побач з паходжаннем назову ад рэчкі Белая, можна таксама прыпусціць, што, уцякаючы ад цяжкай працы ў капальнях, вярхоўцы афарбавалі ў колер вапны і назоў новага гораду. Ува ўсякім разе ці ад рэчкі ці ад вапны паходзіць назоў гораду, але спробы Івана Грэзінага перайменаваць яго ў Багародзіцын, як і пазнейшася зънічаныне ў Бельскую Пераправу, на мелі анікага посьпеху. Белы застаўся Белым.

На поўнач ад Вокаўскага Лесу на самае этнографічнае мяжы Беларусі ляжыць горад Таропец. Ён цікавы тым, што ўсе рэчкі вакол яго цякуць на поўнач да ракі Ловаці, але затое рака Таропа, ад якое паходзіць ягоны назоў, выгінаючыся паміж вытокамі гэтых рэчак, плыве адна на поўдзень, да Беларусі. Трапляючы на дарозе ў вялікія вазёры, Таропа захоўвае калі іхніх правых берагоў і сваю плынь і адменны колер свае вады. Нарэшце яна далаучаеца да Дзьвіны, крыйху ніжэй за ейных грымотных Веражунскіх парогаў, дзе парослыя лесам скалы на 60 сажняў узвышаюцца над Дзьвінай. Гэты рух і напрамак Таропы набываюць сымбалічна значаныне, калі прыгадаць, што ў Таропецкай Уваскрасенскай царкве пераходзіўся Цудатворны абрэз Эфрасійскага Божага Маці. Паводле паданьня ён напісаны съвітам эвангелістам Лукоў, а паводле гісторычных дадзеных візантыйскім імпэратаром Мануіл Комін і канстантынопальскім патрыярхам Лука Хрызавером падаравалі яго прападобнай Еўфрасійні-Прадславе для ейнае царквы Свя-

тай Беларускай рэспублікі. Зусім нядайна, 10 лютага гэтага года старшыня савету міністэрства Беларускай ССР К. Мазураў, прыедуць у калгас, пабудаваць хаты з надворнымі будынкамі, адвесці прысыдзіўныя вчасткі і навет дапамагчы наўбытку аўтару.

«Агульная сума школы, зробленай Беларускай ССР на 1941—1945 годоў, складае 75 мільёнуў рублёў. Гітлеравцы зънічылі на Беларусі калія паўтара мільёнаў чалавек і больш 300 тысячай чалавекаў на фашыстскую катаргу. Яны разбурылі 209 гарадоў і гарадзішч, 9 200 сёлаў і вёск, зънічылі прымеславасці, прадпрыемствы, разбурылі калгасы, саўгасы, абраўавалі і давялі да жабрацтва насељніцтва рэспублікі. («Ізвестія» ад 10 лютага 1955 года). Нажаль, Мазураў не падаў лічбу аб загінуўшых Беларусах у шрагах армій, зънічаных і высланых ворганамі камуністычнай дыктатуры за недастатковыя прадпрыемствы, што ў часы яго апініяў аб наборы рабочай сілы. Работнікі патрэбныя трактары на прадпрыемствах. Жанчыны пракоўніцы на тэрыторыях, якія не падаўлілі сілами савецкага патрыятузму ў часы яго апініяў, але і цяжкай, на будаўніцтве. На апошнім балоне беларускіх савецкіх газетаў можна штодзённа бачыць аўтарыў, якія падаўлілі сілами савецкага патрыятузму ў часы яго апініяў, але і цяжкай, на будаўніцтве. На апошнім балоне беларускіх савецкіх газетаў можна штодзённа бачыць аўтарыў, якія падаўлілі сілами савецкага патрыятузму ў часы яго апініяў, але і цяжкай, на будаўніцтве.

Аб вялізных страдах беларускага насељніцтва пракоўніцы на тэрыторыях, якія не падаўлілі сілами савецкага патрыятузму ў часы яго апініяў, але і цяжкай, на будаўніцтве.

Аднак Сямёнаў дадае, што перасяленцы савецкага дзяржава будзе дарома праўсіцца на падаўніцтве. На апошнім балоне беларускіх савецкіх газетаў можна штодзённа бачыць аўтарыў, якія падаўлілі сілами савецкага патрыятузму ў часы яго апініяў, але і цяжкай, на будаўніцтве.

Аднак Сямёнаў дадае, што перасяленцы савецкага дзяржава будзе дарома праўсіцца на падаўніцтве.

Аднак Сямёнаў дадае, што перасяленцы савецкага дзяржава будзе дарома праўсіцца на падаўніцтве.

Аднак Сямёнаў дадае, што перасяленцы савецкага дзяржава будзе дарома праўсіцца на падаўніцтве.

Аднак Сямёнаў дадае, што перасяленцы савецкага дзяржава будзе дарома праўсіцца на падаўніцтве.

Аднак Сямёнаў дадае, што перасяленцы савецкага дзяржава будзе дарома праўсіцца на падаўніцтве.

Аднак Сямёнаў дадае, што перасяленцы савецкага дзяржава будзе дарома праўсіцца на падаўніцтве.

Аднак Сямёнаў дадае, што перасяленцы савецкага дзяржава будзе дарома праўсіцца на падаўніцтве.

Аднак Сямёнаў дадае, што перасяленцы савецкага дзяржава будзе дарома праўсіцца на падаўніцтве.

Аднак Сямёнаў дадае, што перасяленцы савецкага дзяржава будзе дарома праўсіцца на падаўніцтве.

Аднак Сямёнаў дадае, што перасяленцы савецкага дзяржава будзе дарома праўсіцца на падаўніцтве.

Аднак Сямёнаў дадае, што перасяленцы савецкага дзяржава будзе дарома праўсіцца на падаўніцтве.

Аднак Сямёнаў дадае, што перасяленцы савецкага дзяржава будзе дарома праўсіцца на падаўніцтве.

Аднак Сямёнаў дадае, што перасяленцы савецкага дзяржава будзе дарома праўсіцца на падаўніцтве.

Аднак Сямёнаў дадае, што перасяленцы савецкага дзяржава будзе дарома праўсіцца на падаўніцтве.

Аднак Сямёнаў дадае, што перасяленцы савецкага дзяржава будзе дарома праўсіцца на падаўніцтве.

Аднак Сямёнаў дадае, што перасяленцы савецкага дзяржава будзе дарома праўсіцца на падаўніцтве.

Аднак Сямёнаў дадае, што перасяленцы савецкага дзяржава будзе дарома праўсіцца на падаўніцтве.

Аднак Сямёнаў дадае, што перасяленцы савецкага дзяржава будзе дарома праўсіцца на падаўніцтве.

Аднак Сямёнаў дадае, што перасяленцы савецкага дзяржава будзе дарома праўсіцца на падаўніцтве.

Аднак Сямёнаў дадае, што перасяленцы савецкага дзяржава будзе дарома праўсіцца на падаўніцтве.

Аднак Сямёнаў дадае, што перасяленцы савецкага дзяржава будзе дарома праўсіцца на падаўніцтве.

Аднак Сямёнаў дадае, што перасяленцы савецкага дзяржава будзе дарома праўсіцца на падаўніцтве.

Аднак Сямёнаў дадае, што перасяленцы савецкага дзяржава будзе дарома праўсіцца на падаўніцтве.

Аднак Сямёнаў дадае, што перасяленцы савецкага дзяржава будзе дарома праўсіцца на падаўніцтве.

Літаратурны Дадатак

Уладзімер Дудзіцкі

Журботныя струны

СВІТАНАК

Свяյжуткі зары сьвітанак,
купаючыся ў расе,
зь месячыкам на ганак
хайнікі мае прысе.

Палашчыў ваконцаў шкелцы, —
сіюткае сробра рос,
а потым чысьцікім цельцам
да пёрка майго прырос... .

Сяброўства трыво́га почу́
з широкіх сьвятліц душы
выноси́ на сонечны вочап
спляюткі думак каўшы.

Важкія, адменнай масыці,
з тугу лясных смужыкі,
ня ўмелі ні ткаць, ні прасыці
у праслах вузкіх, ні жыць...

У замуце днёў, сьвітанак,
памы́ць у расе,
пакіну́ мой май съцілы ганак
і ў зацішку моўкі сеў...
Венэцуэла, 2. 4. 1951

ВУСНЫ I ПЕСНІ

Прачніцеся, вусны і песні,
каб думак у сэрцы ня сплесьніць;

каб подых вятраў і рэкламаў
дарожкі вузюткай ня спляміць, —

ня гэтай, што топчам і полем,
тае, што шлюбеца з болем, —

няходжанай, з пахам чабору,
дзе вербы з жытамі гавораць,

дзе сочыцца ў мякішы ночы
халодны рабінавы почат

і плачаць па восені руннай
завеяў журботныя струны...

Прачніцеся, вусны і песні,
каб думак у сэрцы ня сплесьніць.

Венэцуэла, 16. 10. 1949

ВЯЛІКІЯ ШЭЛЬМЫ

Станіславу Станкевічу

У маленціве чужкія казалі —
і яно не забудзеца, мусіць, —
што эгзотыка нейкай Казані
прыгажэй ад лясоу Беларусі.

Я ня ведаю, можа здалося,
што душа аблівалася воцтам,
але помні: у жоўтую восень
маё сэрца сыцскалася моцна.

І ружовае сталася чорным,
непрыемным і прыкрасным вельмі.
Я-ж ня думаў, што ў краі вазёрным
есць такія вялікія шэльмы...
Нямеччына, 1944

ЖАЛОБА

Было ды з вадою сплыло, —
лістамі лілей спавілося...
Па згубе маё сяло
жалобу вялікую носіць.

У чорным. І крыж ля ракі.
Таполяў вільготныя бровы
кальшуць у вецы мяккім
утраты і сподзвеу словы:

«Было ды з вадою сплыло, —
лістамі лілей спавілося...
Над тым, што пад сонцам цвіло,
і молімся і галосім.

Ня вернецца — вечны спакой,
акажацца — выжывім неяк...
Паклонімся хвалі плыўкій
за літасць і белым лілеям

І скажам: было й нябыло, —
бялюткі... акроп і вырас...»
— Маліся, маліся, маё сяло,
за съветлы зваротна выраз.
Венэцуэла, 11. 5. 1954

ЖЫЦЬЦЕ

Шанаваў я цябе, кунежкую, —
захапленне ня мела меж,
а ты съсінула злосна межы,
каб маліліся д'яблу веж...

Не скарыўся. Ураныні — нашча —
присяянту ўчыра Сіле сіл:
«Лепш прапасці ці быць прапашчым,
як пад сэрцам вужа насіць».

За упартасць маю, няпослух,
за свае — не мае — грахі
звахавала ў затоках вёслы
і штурнула на грозды хіб

акіяну: «Плыў і кайся,
прыліпай да чужых зямель —
У Пэру, ля канадзкіх пасек,
і такое трымай на ўме:

за упартасць тваю, няпослух,
за падняты угороу съяг —
не прачніца у песьнях вёсны
на абломках скупых жыцьця...»

І як вырак, сухі і згуслы, —
непапраўны — із вуснаў зьбег, —
скамянеў, не крануўши вуснаў,
пераняты у горле съмех.

Венэцуэла, 5. 6. 54

ДАЛЕЙ I ДАЛЕЙ

Хвалі ад берагу — далей і далей...
Чым іх усьцешаць туманныя далі?

Спіняць, расыцінцуць на съпінах наплываў
дугаў туғія зялёныя грыбы;

пенаю жоўтай на мелях затокаў
вечер прыгорне у краі далёкім;

буры сівия глыбінь безязыкіх
век закалышцца на поўначы дзікай...

Лепей употай на пальмавай высьце,
пэрлавай занізью рос было высьпець,
кроплямі щёплымі — дожджыкам чистым —
спорна разыліца над краем вячыстым, —
краем, што стогне і б'єцца у русе...
Гора-ж і мі маёй Беларусі...

Караібскае мора, 27. 7. 1950

НЕСПАДЗЯВАНА

Неспадзявана съцішлі хаду.
Спінлісія. Ля вонгішчаў гарачых
варушыць поч на першую жуду
над чарапамі жоўтымі няўдачы.

Тугой брыняющы снасьці і чаўны...
Шчапающца раздвоеная маршы,
і водгалас у пошчаку лясным
губляеца на ганьбу плыні нашай...
*

Мінающа кварталы і слупы —
паўторваюча фарбы і рэкламы...
У роспачы ад вымыслаў скупых,
малярскі квач палотнішчы паплямі...

Хвалюющца сябры. А гледачы
падлічаючы ючаваныя кошты...
Вазьму, бадай, я брамы на ключы,
каб на дзівліся і на пыталіся навошта...
*

Хацеў пісаць ня вершы, а лісты,
ды слова глейкім сумам наліліся.
Упаў з-пад рук пазычаны кастыль
і рану цяжкую у грудзях высек.

Упартая ад болесці, яна
ня лечыцца, як модна ні залечвай, —
шчыміць. Дрыжыць напялтая струна
па ростані і няблізюткай стречы.

Брэмэнграфэн, 17. 9. 47

ЛЯ БЕРАГОЎ КРЫВІЦКАЕ НЯМІГІ

Уеца шлях зразкоу каляінай,
а часам камяністасцю ўстае.
Сыцікаецца, суродзічы мае,
ад гневу голас песьні сакалінай.

Бы грэшнік той, прад чорнаю гадзінай
малюся сонцу. Вельмі-ж не стае
журботнае, вазёранае мае,
далёкае і блізке — адзінай...

Калі-ж, калі зынітуоща з Радзімай
пад сонцам дум съпляюткі невады?
Заплодненія сподзвам, сады
ўсупор зышліся з постынай азімай...

(Заканчэнные цыклю будзе)

Алесь Салавей

ЗАРАНКА ЎСХОДУ

Ці адчуваеш? Вёсны адцумелі
з пары, калі мы вольнымі арламі
шугалі ў высі... З хвалямі-кругамі
пакінуў човен долы, травы, мелі.

Да іх з праводзін чайкі адляцелі.
Ці новых стрэнеш перад берагамі
нязнаных съветаў? Дзесьці за марамі
ци ты спачынеш? На якой пасыцелі?

Тускнен заход. І заранка ўсходу
на ўзылётных крылах будзіць насалоду —
у ёй съвітальна-велічнае штосьці:

жыцьцё няўхільна хіліца да схілу,
але на зяляжа ў цёмную магілу
жывы адвеку подых маладосьці.

НЯ З ВАМИ

З трывунных высяў прамаўлялі ўчора:
— «Калі ня з намі, першы ўчынак — зрада!»
А сяняння ў засыці заўтрашня ўлада
і няўыразна весьцяць гойнасьць зоры.

Вы гэтак хутка падаліся ў норы —
і млюснай съпід думка ваша рада.
Разъменных пешчакаў танная прынада
душу прапасціць у прадажнай зморы.

Часы мінаюць. Тыя, што ня з вами
крыштальнасць духу ўзносяць над вякамі,
яны — надойсця чоль-авантарды.

Але ў прадоныне заламаным крокам,
найсъвітшых скарбаў зманлівым вырокам,
цяжкія цэглы ганьбы і пагарды.

бальшавікамі сваіх ворагаў. Да нашых беларускіх Катыніў
належаць Пакроўскае Поле ў Вялікы, дзе ў вагуліных магі-
лах ляжыць калі тысячи беларускіх пайстаницаў і партыза-
наў, Чычагоўскія Батарэі ў Барысаве, дзе пасыль паўстанція
1919 г. і галоднага бунту 1933 г. засакана каля тыся-
чи Беларусаў, Духаўскі Роў і Мазурына ў Віцебску, Бяроза-
вец калі Глыбокага і г. д. і г. д. аж скрэз па ўсёй наше
крайбюдзе да съязамі амбтыя зямлі. І хаця самае містечка на-
спрычынілася да бойні, што паблізу ад яго адбылася, і хаця ягоны
стараадаўны назоў паходзіць ад рочки, але набыў ён ін-
шы сэнс — каты.

Там, дзе ў Дніпро ўцякае рэчка Шклявянка, за даўнія
часы пайстай горад Шклоў. Як шмат іншых нашых калішніх
гарадоў, ён паступова заняў. Яшчэ за каралля Аўгуста III
Шклоў атрымаў паказальны гэрб — бязьмен, або кантар, што
съветыла ягоным гандлёмі значаны. Пазней Кацярына
на Другую, набыўшы на Беларусі мільёны «крепостных» (пры-
гоньнікаў), падаравала Шклоў, як тыя пальчаткі, съпрыша
князі Пасціміну, а потым графу Зубаву. Апошні пабудаваў
вялізны палац, і за ягоны часы з'явіўся харэктэрны выраз:
«Магілёў, што паблізу Шклоў». Аднак у 1885 г. крушні гэ-
тага палацу быў разабраны і прададзены, як цагла. Мы
сумуем аб тым, што панамі заняў палац, і падыходзіць да
нашай падыходзіць да чужых і варожых нам князёў ды
графоў.

Да ліку найбольш дарагіх для Беларусаў гарадоў нале-
жыць Слуцак, але колішні — Случеск, Случек, што ляжыць
на раці Случы, прытокі паніцца ўхаводзіць у ба-
сейн Дніпра. Аднак калі назоў тому, што калісці злучала Неман
з Дніпром, Вільню і Менск з Кіевам, Балтыцкая мора з Чор-
ным. Дарчы гэтак-жэ пайстай назоў калісці прыналежната
да нашае дзяржавы гораду Вязьмы — ад «связыў» (злу-
чальні) праз раку Вязьму басейн Волгі з басейнам Дніпра. Ад-
сяль, зразумела, вялікае гісторычнае значанье гораду, што
пайстай на Случы і ўпіршына прыгадваеца яшчэ ў 1116 г.

Наш народ адзначыў значанье Случку ў сваёй гісторыч-
най песьні:

Із-за Случку, із-за Клецкі
Едзе дружба маладзецка
Ад княжаці із-пад Мінска
Ваяваці места Пінска.

Аднак разам з тым народная прыказка — У Случку ўсё-
ла людзку — успрымаецца, калі мець на ўзве жонку бы-
лу гісторыю, як гірон. Запраўды можа ні адзін горад на
Беларусі гэтак не харэктэрны для нутраных братазабойчых

Мартын Люціч

Спэзынене каханьне

Надвор'е мокрае, няпрыемнае: аплакті халіпі касым, павольным струменем спадаюць уніз; засыцлаюць дахі, съцены, драўляныя mestachkovыя ходнікі; залепліваюць шыбы ў вокнах. Потым сънег перастае і пачынае съпальца — і навет ліць — дождж. На вуліцах утвараецца кіслец — вадкі і пляскілівы. Усьлед за тым, зноў пачынаеца халіпа. І так ужо колькі дзён.

І нервы ў сакратара райкома Крыпецца — як гэтае надвор'е: зэтоганы ўсёмастый кампаніям, зvezдамі і ходамі; то ён хопіца, навет пры выкананыя службовых авабязкай, за наган, то ўпадзе ў глыбокую і цяжкую ростач...

Ён толькі што вярнуўся з аб'езду па калгасах. Вылез з пад парасону старога фордзіка — у той час іншых аўтамашын яшчэ на было — разьюшаны, як вепр. У вялікіх ботах, з казыркамі на халіяхах з пераду; у жоўта-зялёнім галіфе, зморшчаным пад каленкамі, як дванаццаціперстравая кішка, у шэрай, досьць цяжкой, ватнай каркты, паштык з старога салдацкага шыняля і ў шэрай-жакарукавай шапцы фасону «а ля Цімашэнка», ён грузна і цяжка ўзышоў на ганан забраніраванага для адказных раённых працаўнікоў камунальнага дому. У руце трymаў разбурхлую скурканую течку, у другой — пак брашураў і плякатаў па чарговых кампаніях. Страсянушы сънег і воду з шапкі і ватоўкі і выцершы боты аб плеценую з саломы падсыцілку, што ляжалася самых дзвіярэй, увайшоў у кватэру. Быў адразу-ж аглушаны па-телефоннай пілкай:

«Удивітальній вопрос — ха-ха...

Почему я водовоз — ха-ха...

Потому, что без воды

И ни туды, и ни сюды...»

— Спіні гэтае рыганьне! — груба загадаў жонцы і кінуў у кут пакунак з брашурам і плякатам, абсыпаны сънегам і прымочаны дажджом.

Круглаватая і пульхнаватая Коця (любліа, каб яе так называў) з маленькім, гузікаватым носам, точуным паміж падушак шчок, паспышыла затрымца патэфон, думаючы, што з мужам здарылася нейкае няшчасце. Крыпец паклаў течку на стол і пачаў звідзяваць батоўку і шапку.

— Гігес пад шумок гэтых дрындушак! — заўважыў абрывідліва. — Ніка, ты хочаш, каб я сядзела, як мыш у клетцы?!

— Які я табе Ніка! — працаўдзіў скроў зубы Крыпец. — Звычайні Нічыпар з Падбярэзьяз...

Паддышоў да стала, пастаў, азірнуўся на хату. Усё было на сваіх месцы: некалькі прыгожых кіноакторак у рамачках, нейкі нівярызы цёмныя сілуэт пад шклом у эзатычным стане, некалькі ілюстрацыі з часапісу «Агамек», іншайскага перыядыку, у вадных з кутоў вялізарны павук, зроблены з каляровай паперы... Зірнуўшы ў той кут, Крыпец наморшчыўся.

— Ніколі на прышывай мне свайго мяшчансага бляску!...

— Як цяжка жыць у такой... атмасфэры! — адгукнулася жонка з нездадаваннем.

Вочы Крыпецца адразу-ж заіскрлыся ухмылкай — злоснай і не-цярпілівай.

— Картоплю трэба было-б ісці пакапаць табе... разам з босымі калгаснымі бабамі... пад дажджом і сънегам!... — зазначыў амаль з скрыгатам зубоў.

Коця пачырвадела і маўчала.

— Ты была калі-небудзь на полі ў съножку і непагадзь?! Ты бачыла, як бабы і, навет, дзеци, з пасіцельмі лыткамі і адубельмі рукамі, выбіраюць картоплю?! Ня была? И ня бачыла? Ты цэніш яе толькі ў гатовым, абабраным выглядзе?! Вельмі шкода, што ня была і ня бачыла...

Шырэя вочы ягоныя заблішчелі з пад нахмураных брываў і, нечакана для самага сябе, спыніліся на акругленых жончыных бёдрах, гладка абліянгутых тонкім «крапдышынам» у цёмна-сіней кветкі. Потым гэты позірк пераскочыў на ейнія рукі, белыя і далаўкі, з нафарбаванымі пазногамі.

— Такія, як ты, я могуць зразумець, што, каб мець гэту картоплю ў гатовым выглядзе, нехта павінен яе пасадзіць, а потым выбраць!... I яшчэ адно, што мы яе вырываем амаль з роту ў тых, каму яна належыць... — Падумай. — Я вырываю! — дадаў

войнаў, як Слуцак. Тройчи нападалі на горад Татары, але калі ў першы раз у 1503 г. яны спалілі яго, дык у наступным годзе князь Сымон нагнаў іх каля Прыпяці і зінішчыў дарэшты, а ў 1506 г. удава Сымона княгіня Наста адагнала ад гораду самога Махмет-Гірэя. I хіба не трагічна для нашае нацыянальнае еднасці, што праз тры гады Слуцак цалкам спустошыў князі Міхал Глінскі, помсычыся за тое, што прыгожал Наста адмовілася стацца ягонай жонкай. Самы назоў возера Князь адбіў у сабе шкодную для ўсіх нас спрэчку князёў Слуцкіх паміж сабой. У 1579 г. на толькі Слуцкае княства, але й ягоную стаціцу, падзялілі паміж сабой трох князі. З 1673 г. аж па 1732 г. за Слуцук спрачкалася Радзівілы з Сапегамі. У дадатак тут, у сувязі з кальвінізмам, распальвалася Палякамі не ўласціўша нашаму народу веравызнавальная варажнечка, аж які съветчыць гістарычкая прыказка:

Старца Слуцка фара

Чым імяецца вяра.

Аднак, як гледзячы на спрэчкі князёў ды ксяндзоў, Случына сталася кузыняй, дзе гартаўваліся нашыя нацыянальнае еднасць і дух. У сълед за Тодарам Еўлашоўскім, Альгердам Абуховічам і г. д., адсюль пісьменнікі нашаніцы — Шышка Гартны, Хведар Чарнышэвіч, Алец Гурло і іншыя. Гэта тут пазыней нарадзіліся пісьменнікі — Адам Бабарэка, Кузьма Чорны, Максім Лужкін, Рыгор Мурашка, Янка Скрыгана, Юрка Гаўрук, Алец Вечар, Міхась Кавыль, Уладзімер Клішэвіч, Рыгор Крушына, Лявон Случчані, Янка Золак, Арыстарх Крот і ці мала іншых. Гэта тут у сънежні 1920 г. Беларусы — сяляне, мяшчане, шляхціцы, праваслаўныя, каталікі, бацькі і сины — стваралі суцэльныя славуны Слуцкі Фронт БНР, што на працягу месяцаў стрымліваў наступ рассейска-мангольскую гарды. Гэта тут маткі, жонкі і сёстры вышывалі на бел-чырвона-белых сцягах лёзунг:

Тым, што першыя паўсталі і пайшлі паміраць,
каб жыла Бацькаўшчына.

I гэта тут разам з ягоным аўтарам, удзельнікам паўстаньня пазатам Макарам Краўцовым, загартаваўшы ў вагні нашае нацыянальны гімн, што канчаецца палкім заклікам:

Браты, да шчасця мы падходзім,
Хай гром грыміць яшчэ майдан!

У крываўых мухах мы народзім

Жыцьцё распబлікі свае.

На высокім левым беразе Піны, што пануе над тамабочнымі нізінамі Зарэчча, яшчэ з дрыгіцкіх часы паўсталі Пінск. Упяршыню ён прыгадваецца ў Ляўрэнціевым летапісу за 1097 г. Шмат ліха зазнаваў ён калісці ад Татараў, але найбольшае займеў ад гэтмана Януша Радзівіла, які, помсычыў

і парнуй пальцам сабе ў грудзі. — А калі не аддаюць, у Сібір іх ссылаю!... Як ты ціпер гладзіш на свайго мужа?!

Не чакаючы адказу, ён хапіўся за вялікую лахматую галаву і запусціў у валасы кароткі пальцы. У такім стане спусціўся на канапу — новую, толькі што дастаўленую ў лік «авансу» на «абсталяванье» (такія «авансы», звычайна, выпісваючы з дзяржаўных сродкаў усім адказным працаўнікам). Жонка пачала лямантаваць: — Ты хочаш, каб я, скончыўши дзесяцігодку, пайшла выбраць картоплю разам з вясковымі бабамі? На што-ж ты міне браў, вedaючы добра, што я на гэта нядздная! Ты скалечыў мэе жыцьці! Сапсаваў мак кар'еру, сарвашы з добра га месца! Сакратаркай у наркома я была-шчасцілівай, чым ціперака ў цябе!... Ты хадзіў за мной, не даваў спакою, а ціперак папракаеш?!

Крыпец я не слухаў. То, што ён убачыў і глыбака адчуў пры астатнай паэздцы па раёне, прыдышыла яго, прыгняло і не давала дыхнуць. Колькі ахвяраў! Хто мог падумаць, што яно выльлецца ў такую форму! Ен успомні франты:польскі, дзянікінскі, калтачкоўскі, каледзінскі... Тыфусы! Голад! Усе зыншчылічныя саранчай, абшарпаная і босая, з віントукамі на віровачках, сыпле на заход і ўсход, поўдзень і поўнач чырвонаармейская маса... I няма ёй запору: ні лягуты маразы, ні вашывая блакада, ні гарачкавы скрыгат хворых па шпіталях, ні раны і съмерць не маглі не паўстрымаць! «Зямля і воля!... Вайна — палацам, мір — хіжынам!... I — вось!... Які ён быў дурны, што верыў у гэта! Прастрялена лёгкія... Пакалечаны хрыбеты!... Паламаныя рэбры... Ен ужо не чалавек. Ен — калека — і фізычна і псыхічна! Крыпец бачыў сабе ў тыфозным шпіталю. Гарачкава блузыненне ніткамі блыгае ўз мазгу. То ён у вагні, то скача на нейкіх дзіўных конях з арлінімі крыламі, то капошыца на ногілках сірэцьвякоў і бразджаца на кастамагах косыці... Потым яго шукаюць ягоныя бандзікі і ён ніяк не можа ім адгукніцца... Ен хоча ўзыняцца, каб выправацца з гэтых кашмароў, куды-небудзь узяці, ік толькі падымаеца, зноў падае на набіту драўлянай стружкай шпітальную падушку... I гарыць ягонае цела і здаецца вось-вось расціціцца галава. Раптам, ён чуе: «Вытрымае гэтую ноц, застанецца жыць!...» Гэта гаварыў доктар да сястры палаты. Вытрымаў! Пасля крызису ляжаў на падушкахі на ногілках сірэцьвякоў і бразджаца на кастамагах косыці... Потым яго шукаюць ягоныя бандзікі, адчыненымі пальцамі, прамочанымі сымядзючымі постам. Драўлянай лапатачкай сястра зграбала з ягонага языка, з паднібенімі аблезлюю ад гарачкі скурку. Па сутнасці, ён вярнуўся з пазыўкай і падышыца і сястры палаты. Вытрымаў! — пасля хваробы ўз мазгу з арлінімі крыламі на падушкахі на ногілках сірэцьвякоў і бразджаца на кастамагах косыці... Потым яго шукаюць ягоныя бандзікі, адчыненымі пальцамі, прамочанымі сымядзючымі постам. Драўлянай лапатачкай сястра зграбала з ягонага языка, з паднібенімі аблезлюю ад гарачкі скурку. Па сутнасці, ён вярнуўся з пазыўкай і падышыца і сястры палаты. Вытрымаў! — пасля хваробы ўз мазгу з арлінімі крыламі на падушкахі на ногілках сірэцьвякоў і бразджаца на кастамагах косыці... Потым яго шукаюць ягоныя бандзікі, адчыненымі пальцамі, прамочанымі сымядзючымі постам. Драўлянай лапатачкай сястра зграбала з ягонага языка, з паднібенімі облезлюю ад гарачкі скурку. Па сутнасці, ён вярнуўся з пазыўкай і падышыца і сястры палаты. Вытрымаў! — пасля хваробы ўз мазгу з арлінімі крыламі на падушкахі на ногілках сірэцьвякоў і бразджаца на кастамагах косыці... Потым яго шукаюць ягоныя бандзікі, адчыненымі пальцамі, прамочанымі сымядзючымі постам. Драўлянай лапатачкай сястра зграбала з ягонага языка, з паднібенімі облезлюю ад гарачкі скурку. Па сутнасці, ён вярнуўся з пазыўкай і падышыца і сястры палаты. Вытрымаў! — пасля хваробы ўз мазгу з арлінімі крыламі на падушкахі на ногілках сірэцьвякоў і бразджаца на кастамагах косыці... Потым яго шукаюць ягоныя бандзікі, адчыненымі пальцамі, прамочанымі сымядзючымі постам. Драўлянай лапатачкай сястра зграбала з ягонага языка, з паднібенімі облезлюю ад гарачкі скурку. Па сутнасці, ён вярнуўся з пазыўкай і падышыца і сястры палаты. Вытрымаў! — пасля хварoby ўз мазгу з арлінімі крыламі на падушкахі на ногілках сірэцьвякоў і бразджаца на кастамагах косыці... Потым яго шукаюць ягоныя бандзікі, адчыненымі пальцамі, прамочанымі сымядзючымі постам. Драўлянай лапатачкай сястра зграбала з ягонага языка, з паднібенімі облезлюю ад гарачкі скурку. Па сутнасці, ён вярнуўся з пазыўкай і падышыца і сястры палаты. Вытрымаў! — пасля хварoby ўз мазгу з арлінімі крыламі на падушкахі на ногілках сірэцьвякоў і бразджаца на кастамагах косыці... Потым яго шукаюць ягоныя бандзікі, адчыненымі пальцамі, прамочанымі сымядзючымі постам. Драўлянай лапатачкай сястра зграбала з ягонага языка, з паднібенімі облезлюю ад гарачкі скурку. Па сутнасці, ён вярнуўся з пазыўкай і падышыца і сястры палаты. Вытрымаў! — пасля хварoby ўз мазгу з арлінімі крыламі на падушкахі на ногілках сірэцьвякоў і бразджаца на кастамагах косыці... Потым яго шукаюць ягоныя бандзікі, адчыненымі пальцамі, прамочанымі сымядзючымі постам. Драўлянай лапатачкай сястра зграбала з ягонага языка, з паднібенімі облезлюю ад гарачкі скурку. Па сутнасці, ён вярнуўся з пазыўкай і падышыца і сястры палаты. Вытрымаў! — пасля хварoby ўз мазгу з арлінімі крыламі на падушкахі на ногілках сірэцьвякоў і бразджаца на кастамагах косыці... Потым яго шукаюць ягоныя бандзікі, адчыненымі пальцамі, прамочанымі сымядзючымі постам. Драўлянай лапатачкай сястра зграбала з ягонага языка, з паднібенімі облезлюю ад гарачкі скурку. Па сутнасці, ён вярнуўся з пазыўкай і падышыца і сястры палаты. Вытрымаў! — пасля хварoby ў

Вывазы Беларусау на цаліну

(Заканчэнне з 3-й балон)

на цаліну будзе значна павялічана. Аб тэтым съвестца съвежыя факты. Нядай-на эшалон перасяленцаў адпраўлены на цаліну зь Менскім вобласцю. «Ізвестнія» за 20 студзеня гэтага году паведамілі, што на Беларусі падыхтаваны 20 тысяч моладзі дзеля адпраўкі на цаліну.

У большасці Беларусаў адпраўляюць у Кемераўскую вобласць. Што чакае там нашых суродзічаў? Апрача цяжкай калгаснай працы, дзе мала працоўнай сілы, Беларусаў сутрануць там непрыяльныя кліматычныя ўмовы. Як падае «Большая Советская Энциклопедія», том 20, бач. 511, клімат у Кемераўской вобласці рэзка кантынентальны. Кароткае, але гарачае лета, змяненчае добра гімою, калі марозы даходзяць да 50 градусаў, а летам гарачыня дасягае да 35 градусаў. Сыцодзёныя вяты дзымуць з поўначы і з ўсходу. Такія ўмовы жыцця чакаюць нашых суродзічаў на цаліне Сібіру й Казахстану.

На XIX сіездзе камуністычнай партыі ў 1952 годзе была прынятая пастаўная правесць асушенчынай працы ў Палескай нізіне. Асушенчынай плошчы Палесцініцы вельмі ўрадлівыя. Зернавыя культуры даюць па 20—25 цэнтнераў з гектара, бульба — 230 цэнтнераў, каўчаконы кок-сагіс даваў да 250 кг. чыстага каўчуку з гектара, капуста дасягае да 350 да 600 цн. з гектара. Асабліва добра родзіць каноплы, якія даюць да 30 цэнтнераў валакна з гектара. На асушенчых тарфянікоў растуць высокай якасці травы з укосамі па 120 цн. з гектара. Усе гэтыя багацці знаходзяцца ў цэнтры Эўропы з лагоднымі кліматамі, які гарантует край ад засухаў і неўрадлівых гадоў. Дзеля якой-ж патрэбы перасяляюць Беларусаў на сухавейныя саланчаковыя стэпы? Навет пры тых малых плошчах, якія мэліраваныя ў Палескай нізіне, можна атрымаваць дзесяткі мільёнаў пудоў пшаніцы, каб быт толькі вольных працоўніц руки. Ужо цяпер у Палескай нізіне дзесяткі тысячаў асушенчых тарфянікоў на выкарыстоўваюцца ляжаць мёртвымі капиталамі і застаюцца хмызьнікамі і дробным лесам. «Скарыйнанне новых замель у рэспубліцы недапушчальнае адстае. Па звестках міністэрства мэліраванія Беларускай ССР, тут ні выкарыстоўваюцца больш 190 тысяч гектараў асушенчых тарфянікоў...». Падлічана, што калі-бы яны быт засене жытам, штапаніца, аўсом, або просам, то налегкіх і пры няспрыяльных падзёне беларускія калгасы за адзін год дадаткова атрымалі-б па менш 10 мільёнаў пудоў зярна. А ёштак якіх мясцох вялізарныя масівы тарфянікоў не апрацоўваюцца па некалькі гадоў засаб, — піша карэспандэнт «Правды» Ю. Зіньковіч («Правда» за 21 кастрычніка 1954 г. І. Зіньковіч «На новых землях Палесся»).

Паўстае пытаныне, у якой-же меры кампанія па асушенчыні цаліны і залежных замель у Сібіру і Казахстане ададеца на працах па асушенчыні Палескай нізіны? Гэта пытаныне высыяляецца з гутаркі Н. Хрушчова з ангельскім грамадзкім дзеячом і вучоным Джонам Бэрнанам. Бэрнан падаў Н. Хрушчову рэпліку: «Мне здаецца, што развязціць Азіі цяпер прыдаецца больш увагі, чым Эўропе». Н. Хрушчову на гэту адказаў так: «Мы робім ўсёмагчымае да павышыць ураджайнасць на ўсіх плошчах. На цяперашні час найбольшай эканамічнай выгада ёсць у скрыстынні новых замель». З гэтага можна зрабіць вывод, што проблема асушенчыні Палескай нізіны будзе прынесена ў вахварту асушенчыні цаліны і залежных замель. Гаворачы аўтапісных працах, Н. Хрушчову

шчоў сказаў вучонаму Бэрнану: «Ірыгация будзе праводзіцца там, дзе гэта выгадна. Аднак на ірыгацию мы на робім асноўную націску». Скарачэнне ірыгацийных працаў на ўсходзе дзеяе падставы дапуштаць, што і мэліраванія працы першай чаргі і важкай і таксама змянітыя з пляні, у тым ліку і асушенчыне Палескіх балотаў.

Нарошце аснаўтнымі прычынамі, якія будуть важкайшымі перашкодамі ажыкіццаўленнямі праблемы асушенчыні Палескай нізіны, будзе адсутніцца працоўнай сілы на толькі праводзіцца асушенчыне балотаў, а галоўнае выкарыстоўваць плашчы, дагладаць і трывамаць у парадку гідратэхнічныя збудаванія. На заканчэнне гутаркі з Бэрнанам Н. Хрушчову сказаў: «Выпушчаныя заводамі ў гэтым годзе і наступным 1955 годзе гуснічныя тракторы, плугі, сеялі і некаторыя іншыя сельскагаспадарскія машыны будуть накіраваныя галоўным чынам на новыя землі» («Правда» 21 снежня 1954 г.). Знанчы, тэхнічныя сродкі асушенчыні палескіх балотаў таксама будуть і ў гэтым годзе значна абмежаваны. Тому німа надзеі, што спрадвечнае праблема беларускага народа ператварыць Палескую нізіну ў квітнеючу ўрадлівую раёніну застаецца дацей прыгожымі марамі.

Міністэрства шляхоў зносін СССР арганізоўвало спынільныя цынкі Менск-Паўладар-Паўднёва-сібірскай чыгуначнай дарогі. Гэтыя цынкі дзеялізмікі з 15 красавіка будуть узмоцненымі тэмпамі вывозіць Беларусаў на ст. Паўладар, якія знаходзяцца ў Казахстане паміж Акмалінскам і Барнаулам. З Паўладару беларускіх высыленцаў разъясняюць і разъясняюць па стоках Сібіру і Казахстану на асушенчыне цаліны і залеглых земляў.

В. Будзімер

У СПРАВЕ БАНКАЎСКАГА КОНТА «БАЦЬКАЎШЧЫНЫ»

Многія, пераказваючы гроши на банкаўске коonto «Бацькаўшчыны», падаюць адно чумар конта і назоў банку, а не падаюць собыніка конта, а таму гэтак пераказаныя гроши часта вяртаюцца назад. Тому ў далейшым просім гроши за газету, як і за кніжкі, пераказаў на гэты адрас:

Administration der weissruthenischen Zeitung „Backauscuna“, Bankkontonummer 357-125, Bayerische Hypotheken- und Wechselbank, München

Фэльетон

Ня буду распакоўвацца!..

Ад часу, як рэдактар Карапеўскі аблаймяне і забараніў мне на толькі распакоўваць чамадан, але навет мець сумлевы адносна ягонай непамыльнасці ў нашых грамадзкіх дормах, міне агарнула чорная дэпрэсія. Бадай-бы съвінья панохала гэткі лёс!.. Даводзіца рэшту жыцця прасядзець на чамадане. Што праўда, ўжо сядзіць пяцінаццаць з паловай год паўцынікі прывык. Але ўсё-ж сядзець да запэцканай съверы на адным чамадане і сядзіць, якім не могу змагу ўзьбіцца) — моташка...

Дык і прысалася да мяне ведзьмана настальгія, што ні крэйдай съвініонай адже не адхрысьціцца, ні хвігамі не адбешчыся. Горш, чымся ад бессаромнай дзеўкі...

Стай я тады з памешканням часцяком высыківацца да мяне на станцыю бегаць. Заўсёды мяне цытне зірнца на расклады цынкі: а можа там ужо знайду цынкі, які мяне забярэць з гэтага імправізаванага папаса. Стая, гліджу — вочы пра глядзіць. Няма. Прыходзяць і адыходзяць «Таўэрн Экспрэсы» «Ор'енты», «Аўстрыя Эспресі», але ані мой няпрыходзе, ані да мене нікто на прыбыўвацца. А дома настальгія пад лыжакай съвіні, худы, нераспакаваны чамаданчик кожухом пылу абімшыцца і нікому выказаць тут. Еўлупты мой каканы!... Ня дзіва, што я пачаў памаленьку на станцыі адбывацца. Вазьму «бок» або і навет штось зъвестаўшайся і сядзіць, чакаючы на цынкі і я чакаю. Людзкія цынкі прыходзяць і адыходзяць, а я сяджу...

І вось аднойнікі, прыышоўшы на гэта штодзённае паседжанне, я ўбачыў рэдактара Галубіцкага. Ён таксама сядзіць сумна звесцішы галаву і аберуч трывамаў за талію шклянку тіва. Я прысідзе да ягонага століка.

— Што-ж ты так ударным парадкам нос павесіў?

— Ты якішч пытаеш, правакатар! Вылезай як цялянені з саломы ды раздражнілі ліхі...

— Нічога ня цямлю, за што ты маю фамілію распакоўляеш...

З ЖЫЦЦЯ БАПЦІСТЫ У МАНЧЭСТАРЫ

З гораду Манчэстар і ягоных аколіц прыбыло шмат Беларусаў на зборку Беларускага Праваслаўнага Брацтва й Сястрыцтва Жыровіцкай Божай Маці, якія адбылася 27 лютага сёлета ў залі Беларускага Дому пасыла Божае Службы.

Божую Службу адправіў а. А. Крыт а гадзіні 12-ай у англіканскай царкве Св. Яна і адслухаў спынільныя Малефіц за выздараўленіе сп. Ільлі Шкляніка, які ўжо ад даўжэйшага часу знаходзіцца ў шпіталі цяжка хворым. Раёйн ён быў актыўным сябрам Брацтва і ўсіх іншых беларускіх арганізацый.

Усе пажадалі иму хуткага выздараўленія, веручы, што і надалей будзе выдатна працаўца для добра беларускіх спрэфатыў.

Зборка Брацтва й Сястрыцтва адзелу Манчэстары распачалася адсыпваннем «Цару Небесны». Яе адбыўні кіраўнік адзелу Брацтва сп. Ул. Гінько. Пасля выбару прызыднікому зборкі спрадваздану з дзеянасці і грошавай гаспадаркі здаў сп. Ул. Гінько, які быў кіраўніком адзелу Брацтва праз трэх гадоў. Из спрэвадзіцца вынікала, што шмат работы было прароблена для спрэфатыў.

Зборка закончылася адсыпваннем «Достойно єсть», пакідаючы добрае ўражанне на прысутных. Новавыбранай падхвяльнай управе астасацца пажадаць памынасці ў працы.

М. Стапіскі

З Беларускага жыцця у Гішпані

ПАПУЛЯРЫЗАЦІЯ БЕЛАРУСКІЙ ПЕСЕНІ І МУЗЫКІ

Пасля ўдачнага канцэрту беларускіх песьні і музыкі з грамафонных пілатак, які адбыўся 28 лістапада лягася на Кале жы сьв. Якуба ў Мадрыдзе, на просьбу шматлікіх студэнтаў гэты канцэрт быў піятроны некалькі разоў. Пайменен, з варыянцый праграмы быў дадзены канцэрт 6-га лютага ў інтэрнацыянальным калежы, а 10-га лютага на просьбу студэнтаў, у жаночым калежы.

Варта адметыць, што найбольшую папулярнасць сіядэльнікі зрабілі ў народных песнях «Рабіна», «Й рана на Івана», «Вечаркам за рэчкаю» і арыя з оперы «Міхась Падгорны», а з народных танцаў — «Лявоніха» і «Крыжак».

На канцэртах зайдёды было шмат прысутных. Да арганізаціі іх на мала прыгніць славанікі студэнт Іван Кошыцкі, каторому на гэтым месцы складае ўпраўленіе падзяка.

ДАКЛАД НА ТЭМУ: «БЕЛАРУСЬ І ПРАБЛЕМА ЭУРАПІЙСКАГА ФЭДЭРАЛІЗМУ»

Дня 26-га лютага, на Сэмінары Сучасных Праблемаў, студэнт Факультetu Палітыкі і Эканомікі сп. Я. Сурліва прачытаў вельмі зымноўны даклад на тэму «Беларусь і праблема эўрапейскай фэдэратыўніцы». Даклад складаўся з трох частак. У першай частцы разглядалася неабходнасць цяснінейшага міжнароднага супрацоўніцтва, а асабліва сараднораўненскіх сяняніяў бальшавікамі, мэтазгоднасці эўрапейскай фэдэратыўніцы, якія падыходзяць да падобных панадзяржавных арганізацій.

У другой частцы быў дадзены крытычны агляд усіх існуючых фэдэратыўных канцэнтрацый і нашае становішча адносна кожнае з іх.

Наканец, у трэційй частцы, была прадстаўлена наша канцэнтрація эўрапейскай фэдэратыўніцы, наагул, і фэдэратыўны краінай Цэнтральнае і Усходніе Эўропы ў васабіліўцы.

Недахоп жароўку на ўспомненую тэму прынёс дакладчыку ці мала труднасцяў. Аднак треба прызнаць, што ён апраўдаў поўную ўзяцце на сябе заданне. Да-клад харатаўнікі заснаваны на падыходах да кожнай праблемы.

Дакладчык належна заслужыў на буру волескую прызнанне з боку аўтэрніты.

Для многіх, уключна з прафэсарамі, гэта быў добрая нагода даведацца больш пра Беларусь і пра нашае становішча адносна пітансіх эўрапейскай фэдэратыўніцы. Довадам гэта можа паслужыць хада — факт, што шмат хто з прысутных жадаў атрымаць копію дакладу дзялі глыбейшага аўзnamлення з ім.

Былі і такія, каторымі упяршыні, хады-нехады, раскрыліся вочы на факт існавання на нейкай пасыўнай этнічнай масы, званай беларускай, але моцнай, маладой, даспэціялістай, якія трэба лічыцца і якія нельга ўжо дагадацца.

Беларусь будзе гатова заўсёды прыняць узяцце на кожнай фэдэратыўнай канцэнтраціі, якую зможа гарантаваць ёй не-залежнасць і магчымасць культурнага і гаспадарчага-еканамічнага развязання.

У канцы завялася ажыўленая дыскусія, у якой прымалі ўдзел шматлікія саветы, якія трэба лічыцца і якія жадаюць паслужыцца на гэтым.